

ΤΟ 1821 ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΣΕΛΙΔΑ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΝ ΔΙΕΘΝΗ ΚΑΙ ΕΓΧΩΡΙΟ ΤΥΠΟ

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΘΑΝΟΣ ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

Επανάσταση και λογοκρισία. Η απόφαση «παύσης» του Θεόκλητου Φαρμακίδη, η εμπλοκή του Σπυρίδωνα Τρικούπη και τα όρια του επαναστατικού φιλελευθερισμού

Η διαδικασία ενοποίησης του πολιτικού κατά τη διάρκεια της Επανάστασης συνοδεύτηκε με την ανάδειξη ενός νέου και πρωτόγνωρου δημόσιου πεδίου, στο οποίο η έκδοση εφημερίδων κατείχε καίρια θέση, ενώ και το δικαίωμα καταχώρησης της γνώμης κάθε πολίτη σε αυτές, ήταν συνταγματικά κατοχυρωμένο. Τα πρακτικά, όμως, όρια της ελευθεροτυπίας παρέμειναν ασαφή, καθ' όλη την περίοδο, γεγονός το οποίο αποτυπώθηκε στις πολλαπλές προσπάθειες επιβολής λογοκρισίας. Η ανακοίνωση εστιάζει σε μια τέτοια περίπτωση, η οποία έλαβε χώρα τον Μάρτιο του 1826 και αφορούσε τη *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*. Τότε, με αφορμή τη δημοσίευση ενός ανώνυμου και ιδιαίτερα επικριτικού προς την κυβέρνηση άρθρου, αποφασίστηκε η απαγόρευση της δημοσίευσης της συνέχειάς του, αλλά και η άμεση απόλυση του συντάκτη της, Θεόκλητου Φαρμακίδη. Η απόφαση προκάλεσε την αντίδραση αρκετών παραστατών του Βουλευτικού, μεταξύ των οποίων ξεχώριζε η προσωπικότητα του Σπυρίδωνα Τρικούπη, ενός εκ των κύριων εκπροσώπων του φιλελεύθερου προσανατολισμού της Επανάστασης, ο οποίος συμμετείχε στην υπερασπίση του συντάκτη της επίσημης εφημερίδας της Διοίκησης, με την εκφώνηση λόγου. Η μελέτη της αντίδρασης του Τρικούπη, σε συνδυασμό με τα πορίσματα παλαιότερων ερευνών, οι οποίες ασχολήθηκαν με την αντίστοιχη περίπτωση επιβολής λογοκρισίας στα *Ελληνικά Χρονικά*, θεωρούμε ότι προσφέρει τη δυνατότητα αναστοχασμού πάνω στα πραγματικά όρια του επαναστατικού φιλελευθερισμού.

ΕΛΕΝΗ ΑΓΓΕΛΟΜΑΤΗ-ΤΣΟΥΓΚΑΡΑΚΗ

Τα *Ελληνικά Χρονικά* στον βρετανικό Τύπο και οι ειδήσεις του ξένου Τύπου σε αυτά

Το Μεσολόγγι και οι τύχες του κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης έγιναν ιδιαίτερα γνωστά στην Βρετανία λόγω της σύνδεσής τους με τον λόρδο Βυγον και τον θάνατό του εκεί στον βρετανικό καθημερινό, εβδομαδιαίο αλλά και τον περιοδικό Τύπο. Την ίδια περίοδο εκδόθηκαν επίσης ταξιδιωτικά και φιλελληνικά βιβλία σε κάποια μάλιστα από τα οποία τα γεγονότα εκείνα κατέλαβαν κεντρική θέση. Η Greek Committee έγινε τότε και εκείνη ευρύτερα γνωστή στο βρετανικό κοινό όχι μόνον διότι ο Βυγον ήταν ο επίσημος απεσταλμένος της στην Ελλάδα, αλλά επειδή παράλληλα στον βρετανικό Τύπο είχε λάβει τεράστια έκταση, κυρίως αρνητική, το θέμα του ελληνικού δανείου. Η ίδρυση δύο εφημερίδων με τις οποίες είχε συνδέσει το όνομά του ο Βυγον και με τις οποίες ήταν αναμειγμένοι και άλλοι Βρετανοί δεν θα μπορούσε να περάσει απαρατήρητη. Στην ανακοίνωση αυτή θα προσπαθήσουμε να δούμε τη σύνδεση αυτών των στοιχείων καθώς και τις όποιες ειδήσεις από τα *Ελληνικά Χρονικά* και τον *Ελληνικό Τηλέγραφο* έφταναν στον βρετανικό Τύπο είτε απευθείας είτε μέσω άλλων ευρωπαϊκών εφημερίδων από τις οποίες συχνότατα λάμβαναν τις πληροφορίες που εκείνος αναδημοσίευε. Παράλληλα θα αναφερθούμε στον τρόπο πληροφόρησης των ειδήσεων που δημοσίευαν τα *Ελληνικά Χρονικά* και τη χρήση των ξένων εφημερίδων για τις εξωτερικές τους ειδήσεις.

RODERICK BEATON

Ο λόρδος Βύρων και τα *Ελληνικά Χρονικά*: Η ελευθεροτυπία εν καιρώ πολέμου

Η αντιπαράθεση του Βύρωνα με τον Στάνχοπ και τον Μάγερ σχετικά με τη λογοκρισία των *Ελληνικών Χρονικών* είναι γνωστή από την αγγλόφωνη αλληλογραφία των πρωταγωνιστών και τα απομνημονεύματα τρίτων (Gamba, Millingen, Parry). Η ομιλία παρακολουθεί το θέμα όπως αντικατοπτρίζεται στις στήλες της εφημερίδας, σε σύγκριση με τις άλλες πηγές, ώστε να σκιαγραφήσει μια πληρέστερη εικόνα του προβληματισμού γύρω από την ελευθεροτυπία όπως αντιμετωπίζεται στο Μεσολόγγι τους πρώτους μήνες του 1824.

ΜΑΡΙΑ ΒΛΑΣΣΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ ΡΙΖΑΚΗ

Εκδοτικοί σχεδιασμοί στη συγκυρία του Αγώνα: Αγγελίες αυτοτελών εντύπων, με βάση τα κατάλοιπα του Φίλιππου Ηλιού

Στην ανακοίνωση παρουσιάζονται αγγελίες για την έκδοση αυτοτελών εντύπων κατά την περίοδο 1822-1832, αγγελίες δηλαδή που κυκλοφόρησαν λίγο μετά την έκρηξη του Αγώνα κι έως την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Το σώμα περιέχει 97 αγγελίες και 14 λήμματα με μνείες για λανθάνουσες αγγελίες. Το υλικό αντλείται από τις συναφείς σημειώσεις καθώς και την τρίτομη *Ελληνική Βιβλιογραφία του 19ου αιώνα* του Φίλιππου Ηλιού· έρχεται να προστεθεί στις *Αγγελίες προεπαναστατικών εντύπων (1734-1821)*, που εκδόθηκαν το 2008 σε επιμέλεια και με εισαγωγή της Πόπης Πολέμη. Πώς καθορίζονται από τη συγκυρία του Αγώνα οι αγγελλόμενοι σχεδιασμοί; Ποια πρόσωπα αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία για την έκδοση βιβλίων και φυλλαδίων, τυπώνοντας, δημοσιεύοντας ή και αναδημοσιεύοντας αγγελίες στον Τύπο, συνήθως μάλιστα με πρόσκληση για την εγγραφή συνδρομητών; Ποια είδη κειμένων, πρωτότυπα ή μεταφρασμένα, και ποια θέματα εμπνέουν την ελληνόγλωσση λογιосύνη την εποχή της Επανάστασης; Ποια είναι η τύχη των έργων που αγγέλλονται, ποιες εκδόσεις εν τέλει ευοδώνονται και ποιες άλλες φαίνεται ότι δεν τελεσφόρησαν; Η συγκεκριμένη ερευνητική προσέγγιση στοχεύει στην ηλεκτρονική δημοσίευση του εν λόγω υλικού και επιχειρείται ένα ψηφιακό σχέδιάσμά του, που αφενός επιτρέπει τον ευχερέστερο εμπλουτισμό και την αναθεώρησή του, γνωρίζοντας ότι το παρόν αποτελεί ένα εν πρόδω έργο με πρόδηλο έλλειμμα τις λανθάνουσες αγγελίες. Αφετέρου, η ψηφιακή έκδοση προσφέρει τη δυνατότητα διασύνδεσης με άλλο συναφές υλικό και παρέχει, μέσα από την παράλληλη χρήση σωματών κειμένου, τη δυνατότητα να διαπιστωθούν σημαίνουσες συνάφειες λέξεων, σχετικών με την ιστορία των εντύπων και των εκδόσεων κατά τον 19^ο αι.

ΣΠΥΡΟΣ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ

Ελληνικά Χρονικά (1824-1826): Σύγχρονα μαθήματα συνταγματικού δικαίου

Τα *Ελληνικά Χρονικά* που εκδίδονταν στο πολιορκημένο Μεσολόγγι από τον Ελβετό φιλέλληνα Ιωάννη-Ιάκωβο Μάγερ, αποτέλεσαν ένα πολύ σημαντικό εργαστήριο συνταγματικών ιδεών. Οι σελίδες του, ταυτόχρονα με τη μετάδοση των πολεμικών ειδήσεων, φιλοξενούσαν κείμενα σχετικά με τις ατομικές ελευθερίες και τη συνταγματική οργάνωση του νέου Κράτους που ονειρεύονταν οι επαναστατημένοι Έλληνες. Μεταξύ άλλων, δημοσιεύθηκαν κείμενα για το απόρρητο της επικοινωνίας, τη δημοσιότητα των νομοθετικών οργάνων και την αρχή της διαφάνειας, τους αναγκαίους περιορισμούς των ατομικών δικαιωμάτων, την εναλλαγή στην εξουσία ως πεμπτουσία της Δημοκρατίας, τη βασιλευόμενη ή αβασίλευτη μορφή του Πολιτεύματος και τη σημασία της εκπαίδευσης στη νέα ελληνική κοινωνία. Όλα αυτά με άμεσες και έμμεσες αναφορές στις ιδέες της ισότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Στα κείμενα συνταγματικού ενδιαφέροντος ξεχωρίζουν αυτά, τα οποία αφορούν την ελευθερία του Τύπου και τη σημασία του για τη δημοκρατική λειτουργία μιας Πολιτείας.

ΕΛΠΙΔΑ ΒΟΓΛΗ

«Έλλην απλούς» ή «έλλην πολιτογραφημένος;» Η ταυτότητα του Έλληνα στις εφημερίδες της Επανάστασης

Ποιους στόχους εξυπηρετούσε τις πρώτες μέρες του 1825 η 'είδηση' των *Ελληνικών Χρονικών* για την πολιτογράφηση του Αναστάσιου Πολυζωΐδη στη Δυτική Στερεά Ελλάδα και πολύ περισσότερο η δημοσίευση της φιλελεύθερης ερμηνείας του ίδιου σχετικά με τη διαδικασία της αναγνώρισης του πολίτη; Υπάρχουν στοιχεία που να στηρίζουν την υπόθεση ότι επρόκειτο για κάποιο είδος δημοσιογραφικής απάντησης στη δημοσίευση της *Εφημερίδας των Αθηνών* λίγες μέρες νωρίτερα μιας καταφανώς συντηρητικής ως προς το θεωρητικό της υπόβαθρο προσέγγισης της ελληνικής ταυτότητας από τον «μακαρίτη» πλέον Θεόδωρο Νέγρη; Αποκωδικοποιώντας τον δημόσιο διάλογο που αναπτύσσεται στον Τύπο της Επανάστασης γύρω από ζητήματα εθνικής και πολιτικής ταυτότητας, η ανακοίνωση αυτή έχει στόχο να αναδείξει τις πολιτικές διαμόρφωσης αντιλήψεων σχετικά με την ένταξη ή τον αποκλεισμό Ελλήνων από την υπό συγκρότηση κοινωνία πολιτών.

ΝΑΣΙΑ ΓΙΑΚΩΒΑΚΗ

Ο Τύπος ως νέο πεδίο πολιτικής δράσης. Με τα *Αρεοπαγίτικα* του Τζων Μίλτον από τη Γαλλική στην Ελληνική Επανάσταση

Την ανακοίνωση αυτή απασχολεί ένα ενδιαφέρον πλην παραγνωρισμένο έντυπο τεκμήριο του 1831-1832, που αποδίδει στα ελληνικά τα *Αρεοπαγίτικα* του Τζων Μίλτον, το κλασικό μανιφέστο υπέρ της ελευθερίας του Τύπου, μέσω ενός συναρπαστικού διάμεσου, τη γαλλική μετάφρασή του από τον Μιραμπώ, η οποία και ανοίγει τρόπον τινά τη Γαλλική Επανάσταση. Το συγκεκριμένο τεκμήριο θα εξεταστεί σε διπλή προοπτική: από τη μια ως κρίκος μιας διεθνούς αλυσίδας κυκλοφορίας του δοκιμίου του Μίλτον, που συνδέει την ελευθεροτυπία με τις επαναστάσεις και από την άλλη ως μαρτυρία για την ελληνική πολιτική ζωή όπως αρχίζει να διαμορφώνεται ως προέκταση της νικηφόρας Επανάστασης του 1821. Σε τι βαθμό συνδέεται η ανώνυμη έκδοση με την έναρξη λίγα χρόνια νωρίτερα του ελεύθερου ελληνικού Τύπου στο Μεσολόγγι; Σε τι βαθμό συναρτάται με τις μεταβολές στην πολιτική δράση που συνοδεύουν το δεύτερο κύμα των επαναστάσεων στα μεταναπολεόντεια χρόνια;

ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ Γ. ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η ανάγκη επίσημης εφημερίδας στα χρόνια του Αγώνα

Στη σύντομη ανακοίνωση αυτήν το ενδιαφέρον εστιάζεται στους λόγους που οδήγησαν σχετικά νωρίς στην έκδοση επίσημης εφημερίδας και στη δια του Τύπου κοινοποίηση των κρατικών πράξεων και κυρίως των νέων νόμων που εκδίδονταν από τη Διοίκηση κατά τη διάρκεια της περιόδου της Προσωρινής Διοικήσεως της Ελλάδος (1822-1827). Η πρώτη εφημερίδα με επίσημο περιεχόμενο σημαντικών κειμένων που δεν είναι ίσως δυνατόν να θεωρηθούν και ακριβώς κρατικές αποφάσεις είναι η *Σάλπιγξ Ελληνική* της οποίας εκκυκλοφόρησαν μόλις 3 φύλλα στην Καλαμάτα το θέρος του 1821. Αλλά η δημοσιοποίηση των κρατικών νομοθετικών κειμένων εβράδυνε μέχρι το 1824, όταν άρχισε η δημοσίευση στον *Φίλο του Νόμου* της Ύδρας και εν συνεχεία από το 1825, τακτικά πλέον, στη *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος* στο Ναύπλιο. Η ανάγκη δημοσιεύσεως των νομοθετικών κειμένων, δικαστικών αποφάσεων, προκηρύξεων, πρακτικών συνελεύσεων κλπ. επεβλήθη από σειρά λόγων που συμβάδιζαν με την ανάγκη ακριβούς ενημερώσεως των πολιτών, διασποράς των νομοθετικών κειμένων στην επικράτεια με ασφάλεια, δημοσιοποιήσεως του κύρους της Ελληνικής Πολιτείας στους ξένους εκπροσώπους που αμφισβητούσαν την νομιμότητά τους και αυτήν την ύπαρξη του Νεοελληνικού Κράτους, τέλος δε στην επιθυμία δημοκρατικής διακυβερνήσεως και συνεπώς δημοσιότητας των κρατικών αποφάσεων.

ΈΛΛΗ ΔΡΟΥΛΙΑ

Τα Ελληνικά Χρονικά στην ελληνική ιστοριογραφία

Από τις εφημερίδες του Αγώνα που έβαλαν τα θεμέλια στο φαινόμενο του Τύπου της σύγχρονης Ελλάδας, εκείνη που έχει προκαλέσει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον των σύγχρονων και των μεταγενέστερων είναι τα *Ελληνικά Χρονικά*. Χωρίς αμφιβολία, αποτελεί πρωτογενή πηγή έρευνας μελετών περί την εποχή της κυκλοφορίας τους, των προσώπων, καθώς και των καταλυτικών πολιορκιών του Μεσολογγίου. Η δημοφιλία, η εντατική αναζήτηση και οι συχνές αναφορές στις σελίδες τους, οδήγησαν στην επανέκδοσή τους με την επιστασία και με δαπάνη του Κωνστ. Ν. Λεβίδου και την ανατύπωσή τους το 1958. Όταν η τεχνική μέθοδος των φωτομηχανικών ανατυπώσεων τέθηκε στην υπηρεσία της εκδοτικής παραγωγής, επιλέχθηκαν να κυκλοφορήσουν από τον οίκο Χ. Σπανός & Ν. Νίκας, σε δύο τόμους, συμπληρωμένους. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η έκδοση όπου επικεντρώνεται και συγκεντρώνει αποκλειστικά τα γεγονότα της δεύτερης πολιορκίας του Μεσολογγίου του 2001. Ως καίρια πρωτότυπη πηγή, παραμένει το αίτημα να «βιογραφηθεί» με σύγχρονη ματιά και εργαλεία, να συναρμολογηθούν οι υπάρχουσες πληροφορίες αλλά και οι σιωπές της ιστορικής εφημερίδας και να αξιολογηθεί η συνεισφορά της ποσοτικά και ποιοτικά.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΗΡΩΔΟΤΟΥ

Διαφωτισμός, Τύπος και επαναστατική πολιτική: Ο αββάς Grégoire για τα γεγονότα του Απριλίου 1821

Η εισήγηση φέρνει στην επιφάνεια ένα αναξιοποίητο από την έρευνα άρθρο του αββά Grégoire που δημοσιεύθηκε κατά το πρώτο έτος της Επανάστασης στο *Chronique Religieuse* για τα αντίποινα των Τούρκων εναντίον του ελληνικού κλήρου. Η εν λόγω μαρτυρία του αββά Grégoire, πρωταγωνιστικής μορφής της Γαλλικής Επανάστασης και επιστήθιου φίλου του Αδαμάντιου Κοραή, θα αποτιμηθεί κριτικά σε σχέση με τις διαφορετικές θέσεις για την πολιτική του Οικουμενικού Πατριαρχείου που ο ίδιος εξέφρασε τα προηγούμενα έτη, στο πλαίσιο του επαναστατικού, ουτοπικού του προγράμματος για την Ένωση των Εκκλησιών.

ΜΑΡΙΑ ΚΑΜΗΛΑΚΗ

Η γλώσσα του Τύπου κατά την Επανάσταση του 1821

Τη γέννηση του ελληνικού Τύπου, από τα τέλη του 18ου αιώνα, στους κόλπους των Ελλήνων της ευρωπαϊκής Διασποράς, διαδέχθηκε η έκδοση εφημερίδων στην επαναστατημένη Ελλάδα, με περιεχόμενο πολιτικό και εθνικο-απελευθερωτικό και στόχο τη νικηφόρα έκβαση της Επανάστασης. Παρά τους περιορισμούς που δημιουργούσε η ανεπάρκεια των υλικοτεχνικών υποδομών και οι γενικότερες συνθήκες αναταραχής, οι εφημερίδες της επαναστατικής περιόδου επωμίστηκαν το έργο της διάδοσης των ειδήσεων του Αγώνα και της εμπύχωσης των Ελλήνων. Κι ενώ για τις σύγχρονες εφημερίδες η γλώσσα του Τύπου είναι κατά κανόνα η πρότυπη (standard) γλώσσα, για την υπό εξέταση περίοδο η απουσία γλωσσικής τυποποίησης, η έλλειψη υπερτοπικής Κοινής στον προφορικό λόγο και η πολυεπίπεδη διαστρωμάτωση ανάμεσα σε παραλλαγές της λόγιας γραφομένης και της δημώδους στον γραπτό λόγο, διαμορφώνουν μια σύνθετη κοινωνιογλωσσική κατάσταση, θέτοντας ενδιαφέροντα ερωτήματα για το γλωσσικό ένδυμα επικοινωνίας των επαναστατικών ιδεών (και) διά του Τύπου. Σε αυτό το πλαίσιο, στόχος της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει τη γλώσσα των εφημερίδων της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Επιμέρους θέματα που θα μας απασχολήσουν είναι τα κειμενικά χαρακτηριστικά του δημοσιογραφικού λόγου (π.χ. λόγιες vs δημώδεις γλωσσικές επιλογές, ανάμειξη διαφορετικών επιπέδων ύψους, γλωσσικός δανεισμός, φορμουλαϊκά στοιχεία κ.ά.) και οι κοινωνιοπραγματολογικές του λειτουργίες, με βάση, αφενός, τη σχετική θεματολογία (π.χ. πολεμικές ειδήσεις, θέματα επικαιρότητας, πολιτικά άρθρα κ.ά.), και, αφετέρου, τη διαλογικότητα/διακειμενικότητα με τη (διαμορφούμενη) γλώσσα της Διοίκησης. Με θεωρητικό πλαίσιο την Κριτική Ανάλυση Λόγου, θα αναλυθεί κειμενικό σώμα από τις εφημερίδες *Ελληνικά Χρονικά* και *Εφημερίς των Αθηνών*, επιδιώκοντας μια συγκριτική κοινωνιογλωσσολογική ανάγνωση, με έμφαση στη συμβολή του Τύπου στη διαμόρφωση της γλώσσας στη δημόσια σφαίρα και στις διαδικασίες κατασκευής μιας νέας κοινωνικοπολιτικής πραγματικότητας.

ΆΡΗΣ ΚΑΤΩΠΟΔΗΣ

Ο Απόλλων: Ανατέμνοντας την πρώτη αντιπολιτευτική εφημερίδα στο Ελληνικό Κράτος

Την αυγή της τρίτης δεκαετίας του 19ου αιώνα, προτού καν ο ελληνικός Τύπος κατορθώσει να αποκτήσει στερεά ερείσματα στην υπό αναδιάρθρωση ελληνική κοινωνία και να επιχειρήσει την επέκτασή του ως μέσου ενημέρωσης και τη διείσδυσή του σε ευρύτερη βάση, ήλθε σε μοιραία ρήξη με την καθεστηκυία τάξη, τους φορείς εξουσίας και δη με τον επικεφαλής τους, τον Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια. Βραχύβια έντυπα εξέθεσαν μετριοπαθώς απόψεις και οπτικές διαφόρων ζητημάτων αντιτιθέμενες στις κυβερνητικές προσεγγίσεις, όμως η εφημερίδα *Απόλλων* του Αναστάσιου Πολυζωΐδη, εκδιδόμενη στην Ύδρα, προπύργιο των πολέμιων της κυρίαρχης πολιτικής μερίδας, πέτυχε, με σύνθημα το αίτημα για συνταγματική νομιμότητα, αξιοσημείωτη συσπείρωση των «αντικαποδιστριακών» φωνών και αναδείχθηκε σε κομβικό όχημα διάδοσης της αντιπολιτευτικής τάσης στη δημόσια σφαίρα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΚΚΩΝΑΣ

Πού, πότε και πώς «ετυπώθηκαν παρά Νικολάου Μπαρότζη του Σαλωνίτου προς χάριν του Γένους» τα διπλώματα καταδρομής (Lettres de marque) το 1821;

Από το 1926 ως σήμερα διάφορες υποθέσεις έχουν γίνει για το πού και πότε ακριβώς τυπώθηκαν τα διπλώματα καταδρομής (Lettres de marque), με τα οποία εφοδιάστηκαν κυρίως υδραίικα πλοία από τον Απρίλιο του 1821 και μετά, μέχρι το 1822. Μιας και καμία από τις υποθέσεις αυτές δεν είναι πειστική, είναι καιρός να δούμε τι έχουν να μας πουν τα σωζόμενα αντίτυπα, να τα «ρωτήσουμε» πώς, πότε και πού δημιουργήθηκαν, εξετάζοντας κυρίως τα τυπογραφικά στοιχεία, τη στοιχειοθεσία και τα ίχνη που έχει αφήσει η διαδικασία της εκτύπωσης.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Μ. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ

Οι Αυστριακοί και ο Τύπος της Ανατολικής Μεσογείου κατά την Επανάσταση (1821-1827)

Η τρίτη δεκαετία του 19^{ου} αιώνα αποτέλεσε καμπή στην ιστορική εξέλιξη του Τύπου στην Ανατολική Μεσόγειο, με την έκδοση γαλλόφωνων, ελληνικών και ιταλόγλωσσων εφημερίδων στη Σμύρνη, Αθήνα, στο Μεσολόγγι, στην Ύδρα και στα Ιόνια Νησιά. Η ανάπτυξη του Τύπου δεν μπορεί να θεωρηθεί μόνο ως «μετακένωση» μίας ήδη καθιερωμένης ευρωπαϊκής καινοτομίας στην «Καθ' ημάς Ανατολή», αλλά και ως αποτέλεσμα του σκληρού ανταγωνισμού μεταξύ αφενός των Ελλήνων επαναστατών, και των ξένων μαχητών της ελευθερίας» που τους υποστήριζαν, και αφετέρου εκείνων, οθωμανών αξιωματούχων, διπλωματών και συμβούλων των ευρωπαϊκών πρεσβειών στην Κωνσταντινούπολη και Λεβαντίνων δημοσιογράφων, που έβλεπαν στον ξεσηκωμό των Ελλήνων «τη μεταφορά στην Ανατολή του δηλητηρίου της Γαλλικής Επανάστασης». Στην παρούσα μελέτη θα διερευνηθεί η στάση των Αυστριακών, ιδίως του ιντερνούτσου στην οθωμανική πρωτεύουσα, έναντι των εφημερίδων που κυκλοφορούσαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και την επαναστατημένη Ελλάδα. Θα προσεγγιστούν οι προσπάθειές τους που στόχευαν να ελέγξουν και να κατευθύνουν τις γαλλικές εφημερίδες της Σμύρνης προς μια συνεπή αντεπαναστατική στάση και παράλληλα θα μελετηθεί το πώς έβλεπαν τον δυναμικό ελληνικό επαναστατικό Τύπο, ιδίως εκείνον της Ύδρας. Το συστηματικό ενδιαφέρον τους για τον Τύπο δεν φανερώνει μόνο τον φόβο τους ότι η επαναστατική υπόθεση είχε «κερδίσει» τον δημόσιο χώρο αλλά και τη συνειδητοποίησή τους ότι οι εφημερίδες αποτελούσαν ένα ισχυρό όπλο στα χέρια τόσο των επαναστατών όσο και των υποστηρικτών της «τάξης».

ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΟΥΚΙΟΥ

Ξεφυλλίζοντας τα Ελληνικά Χρονικά στην επετειακή έκθεση του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου «ΕΠΙΛΑΝΑΚΥΣΤΑΣΗ- '21»

Η επέτειος των 200 ετών από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης ήταν μια ιδιαίτερη πρόκληση για το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, που οφείλει την ίδια τη σύστασή του στη συγκέντρωση κειμηλίων των αγωνιστών του 1821. Η επετειακή έκθεση που υλοποίησε με τον τίτλο ΕΠΙΛΑΝΑΚΥΣΤΑΣΗ '21, σχεδιάστηκε με ευελιξία και καινοτομία. Στο ευρύτερο πεδίο της Δημόσιας και Ψηφιακής Ιστορίας, παρουσίασε με σύγχρονη ματιά την Επανάσταση φωτίζοντας τα αυθεντικά κειμήλια με νέα ερμηνευτικά μέσα, τα οποία με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους ανανεώνουν τον ακαδημαϊκό διάλογο, συζητούν σύγχρονες αναζητήσεις και φέρνουν σε επαφή το ευρύ κοινό με τις ιστοριογραφικές εξελίξεις στη μελέτη της εποχής γύρω από το 1821. Ειδικότερα με τη χρήση διαδραστικών εκθεμάτων επιχειρείται η εμπλοκή του επισκέπτη και η δυνατότητα να σταθεί και να ερευνησει ένα θέμα που του κινεί το ενδιαφέρον διαμορφώνοντας τη δική του διαδρομή ανάμεσα στο προσφερόμενο υλικό. Στην υποενοότητα για τον Τύπο του Αγώνα, με αναφορά στα τυπογραφεία που λειτουργούσαν ανά τόπους, στις εφημερίδες και στους εκδότες τους, το διαδραστικό έκθεμα επιτρέπει στον επισκέπτη να ανατρέξει στις εφημερίδες *Ελληνικά Χρονικά* και *Φίλος του Νόμου*, καθώς και σε μεγάλο αριθμό ξένων εφημερίδων. Ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να επιλέξει φύλλο, χρονολογία και θέμα, και να διατρέξει γεγονότα της Επανάστασης.

ΜΥΡΤΩ ΛΑΜΠΡΟΥ

Οι αντιλήψεις περί Ελληνικής Επανάστασης στον Τύπο κατά την περίοδο της Οθωνικής απολυταρχίας

Η ανακοίνωση εντάσσεται στη θεματική Επανάσταση και Τύπος (1775-1848) και έχει στόχο να εξετάσει τις κυρίαρχες αντιλήψεις περί Ελληνικής Επανάστασης στον Τύπο κατά την περίοδο της Οθωνικής απολυταρχίας. Είναι γεγονός ότι η Ελληνική Επανάσταση στην οθωνική περίοδο συνιστά περισσότερο παρόν παρά παρελθόν. Εντούτοις, είναι ένα ζήτημα που αναλύεται συχνά στον Τύπο με πολλαπλές ερμηνείες και στοχεύσεις. Άλλωστε, οι περισσότεροι άνθρωποι που πρωταγωνίστησαν και βίωσαν το μεγάλο γεγονός είναι ακόμα εν ζωή και διεκδικούν τη θέση τους και τη δικαίωσή τους στο νέο εθνικό πλαίσιο. Η Ελληνική Επανάσταση επανέρχεται διαρκώς στον Τύπο καθώς οι άνθρωποι προσπαθούν να «τακτοποιήσουν» το γεγονός αυτό μέσα στο νέο πλαίσιο, να το εξηγήσουν και να το κατανοήσουν. Έτσι η πραγμάτευση αυτού του θέματος παραμένει ένα ανοιχτό ζήτημα σε αυτήν την πρώτη δεκαετία του ελληνικού κράτους χωρίς παγιωμένες ερμηνείες αλλά με πολλαπλές και συχνά αντικρουόμενες ιεραρχήσεις των γεγονότων, των αιτιών και των αιτιατών. Οι εφημερίδες που επιλέξαμε να μελετήσουμε είναι η *Αθηνά* του Εμμανουήλ Αντωνιάδη, ο *Χρόνος* και ο *Αιών* του Ιωάννη Φιλήμονα, η *Ελπίς* του Νικόλαου Λεβίδη και ο *Φίλος του Λαού* (με διάφορους συντάκτες) καθώς και η εφημερίδα *Ήλιος* του Π. Σούτσου. Πρόκειται για εφημερίδες που αντιπροσωπεύουν διαφορετικά ρεύματα σκέψης αλλά και διαφορετικές ομάδες συμπερόντων γεγονός που αποτυπώνει εναργέστερα τις ιδεολογικές ζυμώσεις του ελληνικού βασιλείου.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΟΥΚΟΣ

Οι τυπογράφοι: Η τέχνη τους στις ανάγκες και τους στόχους της Επανάστασης του 1821

Θα σκιαγραφηθούν οι έως τώρα γνωστές ατομικές πορείες κάποιων τυπογράφων: υπό ποιες συνθήκες έμαθαν την τέχνη τους, πότε και πού την άσκησαν, ποια εργαλεία διέθεταν (τυπογραφικά στοιχεία και πιεστήριο), αν αυτά βρέθηκαν στη διάθεσή τους ή χρειάστηκε να τα δημιουργήσουν, ο καθοριστικός ρόλος τους στην έκδοση εφημερίδων και άλλων εντύπων. Θα αναζητηθούν οι σχέσεις τους με τους εκδότες των εντύπων, οι συνθήκες εργασίας και οι αμοιβές τους, αν είχαν και αυτοί λόγο στο περιεχόμενο των εντύπων που στοιχειοθετούσαν ή τύπωναν, ποιες ήταν οι ιδεολογικές και πολιτικές απόψεις τους, αν κάποιοι εκδότες ή υπεύθυνοι εφημερίδων μετείχαν και στην τυπογραφική διαδικασία. Αν οι τυπογράφοι, παράλληλα με την τέχνη τους, μετείχαν στον απελευθερωτικό αγώνα και ποιοι από αυτούς υπήρξαν θύματα. Ποιες, τέλος, ήταν οι εργασιακές επιλογές τους στα χρόνια του Καποδίστρια και στα πρώτα μεταπαναστατικά χρόνια.

ΤΖΩΡΤΖΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ιταλόγλωσσες ελληνικές εφημερίδες (1800-1850): *Monitore*, *Gazzetta* και *Telegrafo*

Πριν φτάσει ο Stanhope στην Ελλάδα με τα τυπογραφεία, είχε την ιδέα να εκδώσει εφημερίδες όχι μόνο στα ελληνικά αλλά και σε μια ξένη γλώσσα. Τελικώς επελέγη ένας ιταλικός τίτλος, το *Telegrafo Greco*. Το περιεχόμενό του είναι κυρίως γραμμένο στα ιταλικά, αν και χρησιμοποιήθηκαν άλλες γλώσσες όπως τα γαλλικά και τα αγγλικά. Τα περισσότερα άρθρα δεν τα έγραφαν οι συντάκτες αλλά τα λάμβανε η εφημερίδα από τους αναγνώστες. Έχει θεωρηθεί φιλελληνική εφημερίδα, αν και θα έπρεπε να θεωρείται ιταλόφωνη ελληνική εφημερίδα. Ακολούθησε έτσι μια μακροχρόνια παράδοση, ιδιαίτερα στα Επτάνησα όπου κυκλοφορούσαν διάφορες ιταλόφωνες εφημερίδες και περιοδικά, όπως η *Monitore Ionio* και η *Gazzetta Ionica*. Οι συντάκτες ήταν λόγιοι Ιόνιοι που είχαν σπουδάσει στα ιταλικά πανεπιστήμια. Από το 1816 η *Gazzetta delle isole ionie* γίνεται η επίσημη εφημερίδα των Ιόνιων νησιών και μέχρι το 1831 κυκλοφορεί μόνο στα ιταλικά. Μέχρι το 1851 εκδίδεται στα ελληνικά και στα ιταλικά, μέχρι τη κατάργηση της ιταλικής γλώσσας το 1851. Οι διανοούμενοι του Ιονίου χρησιμοποιούσαν τα γλωσσικά εργαλεία που είχαν στη διάθεσή τους και τα οποία ανήκαν στο πολιτισμικό τους παρελθόν. Το ίδιο ισχύει για την έκδοση του *Telegrafo* στο Μεσολόγγι.

ΦΙΛΗΜΩΝ ΠΑΙΟΝΙΔΗΣ

Ο Jeremy Bentham για την ελευθερία της έκφρασης

Τα *Ελληνικά Χρονικά* υπήρξαν ένα βήμα για την ανάδειξη της άγνωστης στην Ελλάδα αρχής της ελευθερίας του Τύπου και γενικότερα του λόγου. Τον Οκτώβριο του 1824 με πρωτοβουλία του Stanhope δημοσιεύτηκε σε αυτά μεταφρασμένο από τον Αναστάσιο Πολυζωΐδη το κείμενο του Jeremy Bentham “Περί δημοσιότητας”. Πρόκειται για μια επιλεκτική απόδοση του τρίτου κεφαλαίου του έργου του Bentham *Tactique des assemblées legislatives suivie d'un traité des sophismes politiques* (1816) στο οποίο προβάλλονται επιχειρήματα υπέρ της διαφάνειας που πρέπει να χαρακτηρίζει τη λειτουργία μιας νομοθετικής συνέλευσης σε μια αντιπροσωπευτική δημοκρατία. Με βάση αυτό το κείμενο και άλλες πηγές επιχειρούμε μια ανασυγκρότηση των θέσεων του φιλοσόφου για την ελευθερία της έκφρασης

ΣΟΦΙΑ ΠΙΛΟΥΡΗ

«Έχομεν από πηγήν αλάνθαστον...»: Οι ειδησεογραφικές πηγές των εφημερίδων της Επανάστασης μέσα από το παράδειγμα των *Ελληνικών Χρονικών*

Η προτεινόμενη ανακοίνωση αποτελεί μέρος μίας ευρύτερης έρευνας στα πλαίσια της διατριβής μου γύρω από τον Τύπο στην Επανάσταση του 1821 με κυρίαρχα τεκμήρια τις έντυπες εφημερίδες της περιόδου 1824-1827 (όπου και ολοκληρώνεται η περίοδος Φαρμακίδη στη *Γενική Εφημερίδα*). Διερευνώντας σε εξαντλητικό πίνακα τα δυνητικά δίκτυα των πληροφοριών και τις διαδρομές των ειδήσεων πολλά ερωτήματα ανακύπτουν, ιδιαίτερα ως προς τη ροή των ειδήσεων στις εμπόλεμες ζώνες του ελληνικού χώρου. Η επικέντρωση της εισήγησης θα είναι τα *Ελληνικά Χρονικά* λόγω του πλούτου ειδήσεων που διαθέτουν, της διασταύρωσης που επιχειρούν από φύλλο σε φύλλο και της συχνής τους αναφοράς στο ζήτημα «*πώς μας έφθασεν η είδησις*», αλλά θα γίνουν και συγκρίσεις με τη διαδρομή της πληροφορίας στις υπόλοιπες επαναστατικές εφημερίδες. Τα ερωτήματα που μπορούν να προσεγγιστούν μέσα από το πλήθος των αναφορών είναι κυρίως αναφορικά με: τις πηγές της εφημερίδας και τη διάρθρωση της ύλης (ποσοστά ανταποκρίσεων από τον ξένο και ελληνικό Τύπο ή από επιστολές κ.λπ), κατά πόσο έχουν συγκροτηθεί σταθερά κέντρα και δίκτυα που συγκεντρώνουν και διανέμουν πληροφορίες στις επαναστατημένες περιοχές καθώς και τα πιθανά πρόσωπα που εμπλέκονται.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΠΛΑΤΑΝΙΑ

Ο Γεωργάκης Νικολού Βαρνακιώτης μέσα από τα *Ελληνικά Χρονικά*

Στην παρούσα ανακοίνωση σκιαγραφείται η εικόνα του Γεωργάκη Νικολού ή Βαρνακιώτη (1780-1842), όπως αυτή ανασυστήνεται μέσα από τα φύλλα των *Ελληνικών Χρονικών*. Σε μία εφημερίδα στοχοπροσηλωμένη στον αγώνα για εθνική συγκρότηση, ο Βαρνακιώτης, ένας ένοπλος τοπικός άρχοντας που δυσκολεύεται να βγει μέσα από τη δομή που ξέρει να διαχειρίζεται, δηλαδή από αυτόν τον δυσυπόστατο ρόλο της δράσης των παραδοσιακών ενόπλων, όπου η εξέγερση είναι ένας τρόπος διαπραγμάτευσης της κοινωνικής τους θέσης σε ένα κόσμο στιγματισμένο από το στοιχείο της ετερονομίας, αντιμετωπίζεται ως μία ετερότητα προσδιορισμένη ως αξίες του άλλου. Η στάση του απέναντι στο χρήμα, τον έρωτα και την πίστη φαίνεται πως συνοψίζει για τον συντάκτη της εφημερίδας τον ανήθικο χαρακτήρα του καθεστώτος υποτέλειας, καθιστώντας ορατή τη διαφορά με τον εθνικό εαυτό.

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΠΡΟΒΑΤΑ

Ελληνικός Τύπος σε γαλλική γλώσσα: Τα γαλλόφωνα και δίγλωσσα έντυπα του 19^{ου} αιώνα

Ο αλλόγλωσσος Τύπος, εφημερίδες και περιοδικά που κυκλοφορούν σε γλώσσα διαφορετική από την επίσημη γλώσσα μιας χώρας, συνιστούν ένα ιδιαίτερο εκδοτικό φαινόμενο που μπορεί να ερμηνευτεί μόνο σε συνάρτηση με τις ειδικές συνθήκες που υπαγόρευαν ή ευνόησαν την γέννησή του. Στην Ελλάδα, όπως και σε άλλες χώρες της Μεσογείου και των Βαλκανίων, κυκλοφορούν κατά τον 19^ο αιώνα αμιγώς γαλλόφωνες και δίγλωσσες (ελληνικά και γαλλικά) εφημερίδες. Έχοντας ως κοινό στόχο να «καταστήσουν την

Ελλάδα γνωστή στην Ευρώπη και την Ευρώπη στην Ελλάδα», Έλληνες ή και ξένοι εκδότες υιοθετούν τη γαλλική ως γλώσσα επικοινωνίας και ενημέρωσης. Οι γαλλόφωνες και δίγλωσσες αυτές εφημερίδες διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην πολιτική ζωή της χώρας κατά τα κρίσιμα χρόνια της διαμόρφωσης του νέου ελληνικού κράτους και επωμίστηκαν σημαντικό μερίδιο της ενημέρωσης της κοινής γνώμης, Ελλήνων αλλά και ξένων αναγνωστών. Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι να σκιαγραφήσουμε τη φυσιογνωμία και να παρακολουθήσουμε την εξέλιξη αυτών των εντύπων και τη διάδοση που γνώρισαν στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Θα εστιάσουμε στην τυπολογία τους επιχειρώντας να εντοπίσουμε τα πρότυπά τους σε αντίστοιχα έντυπα που κυκλοφόρησαν στο εξωτερικό καθώς και τις πηγές ενημέρωσης που χρησιμοποιούσαν. Παράλληλα, θα επικεντρωθούμε στους συντελεστές και στο αναγνωστικό κοινό τους και θα αξιολογήσουμε το βάρος που έχει η κάθε γλώσσα (ελληνική και γαλλική) στις δίγλωσσες εφημερίδες.

ΑΛΚΗΣΤΗ ΣΟΦΟΥ

Η Εφημερίς των αδελφών Μαρκιδών-Πούλιου: Η απαρχή του προεπαναστατικού Τύπου

Η Εφημερίς, η αρχαιότερη ελληνική εφημερίδα που έχει διασωθεί, αποτελεί το πρώτο κεφάλαιο της ιστορίας του ελληνικού Τύπου, και μία πολύτιμη ιστορική πηγή για τη μελέτη της περιόδου που καλύπτει (1791-1797). Η Εφημερίς συνιστά πολιτισμικό όργανο της ωριμότητας του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. Στην παρούσα ανακοίνωση θα εξετάσουμε τον τρόπο με τον οποίο αυτό το ισχυρό παιδαγωγικό και ιδεολογικό «εργαλείο» συνέβαλε στην εθνική αφύπνιση και χειραφέτηση της «καθ' ημάς Ανατολής».

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΦΟΙΝΗ

«Για την πολιτική κατήχηση του έθνους»: Πολιτικές έννοιες της νεωτερικότητας στα Ελληνικά Χρονικά

Η ανακοίνωση έχει σκοπό να παρουσιάσει κάποια βασικά χαρακτηριστικά του πολιτικού λεξιλογίου των εφημερίδων του Αγώνα, δηλαδή του λεξιλογίου που προσδιορίζει τον τρόπο διακυβέρνησης, τους πολιτικούς και διοικητικούς θεσμούς και τους φορείς τους, τα όργανα και τις μορφές πολιτικής μάχης, τις πολιτικές και τις κοινωνικές σχέσεις. Θα δοθεί έμφαση στη χρήση εννοιών, όπως πατρίδα, έθνος, ελευθερία, επανάσταση, δημοκρατία, μοναρχία, δικαιοσύνη, δεσποτισμός, αναρχία, κ.ά. Θα επιχειρηθεί η ανάλυση του σημασιολογικού πεδίου των όρων και η ανίχνευση συναφειών με το λεξιλόγιο του Διαφωτισμού και της Επανάστασης.

ΜΑΡΙΑ ΣΧΟΙΝΑ

Διεθνικός φιλελευθερισμός στη μεταναπολεόντεια Ευρώπη: Η περίπτωση του λογοτεχνικού περιοδικού Ο Φιλελεύθερος (The Liberal, 1822-1823)

Ο Φιλελεύθερος: Ποίηση και Πεζογραφία από το Νότο ήταν ένα βραχύβιο και αμφιλεγόμενο λογοτεχνικό περιοδικό που ιδρύθηκε στην Πίζα το 1822 από τους Percy Shelley, Byron και Leigh Hunt, και εκδόθηκε από τον αδελφό του τελευταίου, John Hunt, στο Λονδίνο. Η κριτική το κατατάσσει συχνά ως ένα εγχείρημα που κατέρρευσε πριν καλά καλά ξεκινήσει: Ο θάνατος του Shelley, η τεταμένη σχέση του Leigh Hunt με τον Byron και, κυρίως, η θύελλα αντιδράσεων που προκάλεσε στον συντηρητικό βρετανικό Τύπο, καταδίκασαν το περιοδικό σε μόλις τέσσερα τεύχη που εκδόθηκαν μεταξύ του 1822 και του 1823. Ωστόσο, πιο πρόσφατες προσεγγίσεις αναδεικνύουν την अपαραμάλλη δυναμική του εν λόγω εγχειρήματος καθώς ο Φιλελεύθερος αποτελεί μοναδικό παράδειγμα εκδοτικής συνεύρεσης πέντε Ρομαντικών συγγραφέων (Byron, Percy Shelley, Mary Shelley, Leigh Hunt, William Hazlitt), αποκαλύπτει πληθώρα λογοτεχνικών τάσεων και διαπολιτισμικών συναλλαγών, και αντανακλά τις διαφορετικές ερμηνείες και ιδεολογικές αντιπαραθέσεις πάνω στην έννοια του φιλελευθερισμού στην Ευρώπη σε μια ταραγμένη πολιτική εποχή. Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, στην εισήγησή μου θα εξετάσω τους τρόπους με τους οποίους ο Φιλελεύθερος προτάσσει έννοιες και ζητήματα όπως ελευθερία της σκέψης, μεταρρύθμιση, διεθνική συνείδηση, φιλελληνισμός και αναδεικνύει την άρρηκτη σχέση Ρομαντικής ποίησης και πολιτικής.

ΜΙΧΑΗΛ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

Το «Ελληνικό Ζήτημα» στους *Times* του Λονδίνου, 1821-1828

Πότε δημιουργείται το «ελληνικό ζήτημα» στους *Times* του Λονδίνου; Πότε η εξέγερση των Ελλήνων γίνεται από «τουρκικό» ζήτημα «ελληνικό» και με ποιους όρους; Πότε η τύχη των επαναστατημένων περιοχών γίνεται στις σελίδες των *Times* ένα ζήτημα που επιδέχεται μιας κάποιας επίλυσης; Και ποιες ήταν οι λύσεις που προτάθηκαν; Αυτές είναι μερικές από τις ερωτήσεις που θα επιχειρήσει να απαντήσει η ανακοίνωση στηριζόμενη σε μια μερική αποδελτίωση των *Times* του Λονδίνου για τη χρονική περίοδο 1821-1828. Όπως υποστηρίζει, μετά από μια περίοδο αμφιταλάντευσης και μιας τρόπο τινά διανοητικής σύγκρουσης γύρω από τη φύση της εξέγερσης των Ελλήνων, το ζήτημα φαίνεται να «ευρωπαϊκοποιείται» στις σελίδες της εφημερίδας και να γίνεται «εδαφικά» πιο συγκεκριμένο, δηλαδή και περισσότερο «ελληνικό» μεταξύ 1823-24. Από αυτήν την περίοδο και μετά μάλιστα αρχίζει να τίθεται ως ζήτημα πολιτισμικό και όχι μόνο ως ζήτημα διπλωματικό. Τα επόμενα χρόνια θα παρουσιαστούν στις σελίδες της εφημερίδας διάφορες προτάσεις για τη λύση του ζητήματος, ενώ μετά το Ναβαρίνο, η ελληνική ανεξαρτησία θα συνδεθεί με την ευρύτερη σταθερότητα της περιοχής. Η ανακοίνωση θα επιχειρήσει μια πρώτη ερμηνεία των μετατοπίσεων αυτών στις σελίδες της εφημερίδας με αναφορά σε εσωτερικό βρετανικό πολιτικό πλαίσιο, αλλά και στο ευρύτερο διεθνές πλαίσιο της εποχής.

ΛΥΝΤΙΑ ΤΡΙΧΑ

Ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος και τα *Ελληνικά Χρονικά*

Ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, γνωρίζοντας τη δύναμη του Τύπου, ενδιαφέρθηκε από την πρώτη στιγμή που έφθασε στην Ελλάδα για την έκδοση εφημερίδας, που θα μετέδιδε τα νέα της Επανάστασης τόσο στην Ελλάδα, για να εμπυχώνει τους αγωνιστές, όσο και στο εξωτερικό, για να ενημερώνει και να προσελκύει τους φιλέλληνες. Έτσι, ερχόμενος έφερε μαζί του από τη Μασσαλία ένα μικρό τυπογραφικό μηχάνημα, που χρησιμοποιήθηκε για την έκδοση των πρώτων φύλλων των *Ελληνικών Χρονικών*. Ωστόσο δεν ήταν πάντα ικανοποιημένος από την επιλογή της ύλης, το περιεχόμενο των άρθρων και το ύφος της εφημερίδας, όπως και από τη συνεργασία που είχε, όσο καιρό βρισκόταν στο Μεσολόγγι ως Γενικός Διευθυντής Δυτικής Ελλάδος, με τον εκδότη της J.J. Meyer.

ΕΛΙΣΣΑΒΕΤ ΤΣΑΚΑΝΙΚΑ

Η εικόνα του αδικαίωτου Αγωνιστή στους *Διάλογους Επτά* του Μιχαήλ Χουρμούζη (1834)

Ο Μιχαήλ Χουρμούζης υπήρξε Αγωνιστής του 1821, ο οποίος μετά την Επανάσταση σταδιοδρόμησε ως αρθρογράφος, κωμωδιογράφος, χωροφύλακας, στρατιωτικός, πολιτικός και βουλευτής, πριν επιστρέψει στη γενέτειρά του την Κωνσταντινούπολη, όπου ανέπτυξε μια εξίσου πολυσχιδή δραστηριότητα. Οι *Διάλογοι Επτά* δημοσιεύθηκαν το 1834 στην εφημερίδα του Ναυπλίου *Εποχή*. Αποτελούν μνημείο της ρητορικής περί ξενοκρατίας και αδικαίωντων Αγωνιστών, η οποία κυριαρχεί στον δημόσιο λόγο κατά τη διάρκεια της οθωμικής περιόδου. Η ανακοίνωση αυτή θα παρουσιάσει συνοπτικά το περιεχόμενο των *Διαλόγων* του Χουρμούζη και θα τους εντάξει στο ευρύτερο κοινωνικό-πολιτικό πλαίσιο της εποχής, όπου δεσπόζει η διαμάχη γύρω από τα δημόσια αξιώματα, τα οποία θεωρούνται δικαιωματικό προνόμιο όσων συνέβαλαν στη δημιουργία του νέου κράτους. Στο επίκεντρο της διαμάχης βρίσκονται τα κριτήρια ιεράρχησης των εκδουλεύσεων και των αξιώσεων των Αγωνιστών. Οι *Διάλογοι* του Χουρμούζη δεν υπεισέρχονται σε αυτήν την εις βάθος ανάλυση των κριτηρίων, αλλά μένουν σε έναν πρωτόλειο διαχωρισμό του κόσμου στους «Αγωνιστές» και τους «άλλους». Η μελέτη των *Διαλόγων* λειτουργεί παραδειγματικά ως προς την κατανόηση της συγκρουσιακής διάστασης της έννοιας του «Αγωνιστή» στη μετεπαναστατική Ελλάδα, όπου σχηματίζεται μια επίδοξη «αριστοκρατία του αυτοχθονισμού και της Επανάστασης», που μάχεται κατά της «ξενοκρατίας». Πρόκειται για ένα ετερόκλιτο μείγμα παλαιών στρατιωτικών και πολιτικών ελίτ, που επένδυσαν το προεπαναστατικό τους κύρος στην Επανάσταση, νεόκοπων στρατιωτικών που ανήλθαν κοινωνικά και πολιτικά μέσω αυτής, και ετεροχθόνων Αγωνιστών, που διεκδίκησαν την εξισωσή τους με τους αυτόχθονες στο όνομα της συμμετοχής τους στον Αγώνα.

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΤΣΑΠΟΓΑΣ

Η ελευθερία του Τύπου ως οιοονεί δικαίωμα πολιτικής συμμετοχής στα Συντάγματα Άστρος και Τροιζήνας

Γενικώς οι συνταγματικές ρυθμίσεις της ελευθερίας του Τύπου παρέχουν ανεπαρκή εικόνα για την πραγματική κατάσταση του πεδίου. Ιδίως όμως στην περίπτωση των ελληνικών επαναστατικών Συνταγμάτων, οι αντίστοιχες ρυθμίσεις ενδιαφέρουν ως ενδείξεις όχι γι' αυτούς καθ' εαυτούς τους όρους έκδοσης και λειτουργίας των εφημερίδων, όσο για τη θέση του Τύπου στην πολιτική ιδεολογία την οποία εκπροσωπούσαν οι συντάκτες των θεσμικών κειμένων. Στα Συντάγματα Άστρος (1823, άρθρο η') και Τροιζήνας (1827, άρθρο 26), η ελευθερία του Τύπου συναρτάται με την ελληνική ιθαγένεια ως οιοονεί δικαίωμα πολιτικής συμμετοχής, παράλληλα και αλληλένδετα προς το δικαίωμα ψήφου, καθώς είναι εξ αρχής αντιληπτός ο ρόλος των εφημερίδων στον πολιτικό ανταγωνισμό και στη διαπαιδαγώγηση του έθνους. Ταυτόχρονα ορίζονται τρεις θεμελιώδεις περιορισμοί της ελευθερίας του Τύπου: θρησκεία, ηθική, προσωπικότητα των θιγομένων. Λεπτομερέστερες ρυθμίσεις, ιδίως η απαγόρευση των προληπτικών μέτρων, θα εμφανισθούν πολύ αργότερα, το πρώτον στο Σύνταγμα του 1844 (άρθρο 10) μετά το απολυταρχικό διάλειμμα, ενώ παράλληλα παρουσιάζεται η εξέλιξη και στις Ιόνιες Νήσους.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΣΕΡΤΟΥ

Τα Ελληνικά Χρονικά στον Αγώνα του Πνεύματος: Η συμβολή της εφημερίδας του Μεσολογγίου στη διαμόρφωση του εθνικού και πολιτικού χαρακτήρα των Ελλήνων

Η παρούσα εισήγηση επιχειρεί να αναδείξει τον σπουδαίο ρόλο που διαδραματίζουν τα *Ελληνικά Χρονικά* στην Ελληνική Επανάσταση, έναν ρόλο που δεν περιορίζεται μονάχα στην κάλυψη των στρατιωτικών, πολιτικών και διπλωματικών εξελίξεων του Αγώνα. Τα *Ελληνικά Χρονικά* προχωρούν ένα βήμα παραπέρα, αναλαμβάνοντας ένα εγχείρημα βαθύτερο από την αποκλειστικά ειδησεογραφική ενημέρωση. Μετατρέπονται σε έναν μηχανισμό για την πολιτική εκπαίδευση των επαναστατημένων Ελλήνων, σε μια περίοδο που η ανάγκη να επαναπροσδιοριστούν ως πολίτες ενός σύγχρονου κράτους ήταν επιτακτική. Η εισήγηση εστιάζει σε άρθρα θεωρητικού περιεχομένου και κινείται σε δύο άξονες: αφενός συγκεντρώνει τα στοιχεία που έρχονται να χαρακτηρίσουν την εθνική ταυτότητα των Ελλήνων, είτε αυτά προκύπτουν από ένα νέο λεξιλόγιο, το οποίο αρμόζει στο νέου τύπου κράτος που διαμορφώνεται, είτε πρόκειται για ήδη υπάρχουσες έννοιες που έρχονται τώρα να εκπληρώσουν μια νέα λειτουργία. Αφετέρου, εξετάζει τις πολιτικές ιδέες και αξίες που καλούνται οι Έλληνες να αφομοιώσουν, οι οποίες κρίνονται απαραίτητες για τη σταθερότητα της νέας τους ζωής και τη στέψη της Επανάστασής τους με επιτυχία. Στα πλαίσια αυτά, υπογραμμίζει και κάποια παραδείγματα που προτείνονται για την πολιτική και κοινωνική οργάνωση του ελεύθερου ελληνικού κράτους, τα οποία μάλιστα πολλές φορές φτάνουν στα όρια του ριζοσπαστισμού.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΧΑΤΖΗΣ

Τα ερευνητικά προγράμματα για τις Εφημερίδες της Επανάστασης (2020-2025)

Παρουσίαση της δουλειάς μιας μεγάλης ερευνητικής ομάδας που έχει ως αντικείμενο την αποδελτίωση όλων των εφημερίδων που εκδόθηκαν στον επαναστατημένο ελληνικό χώρο στη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης και της περιόδου που ακολουθεί μέχρι την άφιξη των Βαυαρών στην Ελλάδα (1821-1832), την εφημερίδα των Ιονίων νήσων και τους *Times* του Λονδίνου (2020-2022, με χρηματοδότηση της Επιτροπής «Ελλάδα 2021» και του ΕΚΠΑ). Από τα τέλη του 2023 η ερευνητική ομάδα έχει ξεκινήσει την αποδελτίωση των βρετανικών εφημερίδων *Constitution*, *Examiner*, *London Courier and Evening Gazette*, *Manchester Guardian*, *Morning Chronicle*, *Morning Herald*, *Morning Post*, *Public Ledger*, *Sun*, *The Scotsman*, των γαλλικών *Constitutionnel*, *Étoile*, *Gazette de France*, *Journal des Débats*, της αυστριακής *Österreichischer Beobachter* και της ιταλικής *Giornale Costituzionale Del Regno delle Due Sicilie* και *Giornale del regno delle Due Sicilie*. Το έργο έχει αναλάβει το Εργαστήριο Πολιτικής και Θεσμικής Θεωρίας του ΕΚΠΑ σε συνεργασία με τη Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων και τη Βρετανική Σχολή Αθηνών με τη χρηματοδότηση του ΕΛΙΑΔΕΚ και του ΕΚΠΑ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ο **Θάνος Αγγελίδης** σπούδασε Κοινωνική Ανθρωπολογία και Ιστορία στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Επέκτεινε τις σπουδές του στον τομέα της Σύγχρονης και Νεότερης Ιστορίας στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Πολιτική Επιστήμη και Ιστορία», στο ομώνυμο τμήμα του Παντείου Πανεπιστημίου, όπου και εκπονεί διδακτορική διατριβή, η οποία έτυχε χρηματοδότησης από το Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΓΓΕΤ-ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ.).

Η **Ελένη Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη** είναι απόφοιτη του Ιστορικού και Αρχαιολογικού Τμήματος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και διδάκτωρ του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης. Υπήρξε Διευθύντρια Ερευνών στο *Κέντρο Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών* και ακολούθως καθηγήτρια της Ιστορίας του Νέου Ελληνισμού (15^{ος}-19^{ος} αι.) στο Τμήμα Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, του οποίου είναι σήμερα ομότιμη καθηγήτρια. Έχει δημοσιεύσει οκτώ μονογραφίες και είχε την επιστημονική επιμέλεια επτά ακόμη βιβλίων. Έχει λάβει μέρος με ανακοινώσεις σε περισσότερα από σαράντα διεθνή επιστημονικά συνέδρια και έχει δημοσιεύσει μέχρι στιγμής άνω των εβδομήντα άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά και Πρακτικά Συνεδρίων. Τα ενδιαφέροντα και οι δημοσιεύσεις της καλύπτουν ένα ευρύ πεδίο των περιόδων της Βενετοκρατίας, της Τουρκοκρατίας και της Ελληνικής Επανάστασης σε θέματα όπως η πνευματική ζωή (παιδεία, λόγιοι, εκπαίδευση), η εκκλησιαστική ιστορία, η ιστορία των γυναικών και της οικογένειας, ο περιηγητισμός, η ιστορία του τοπίου, κ.ά.

Ο **Roderick Beaton** είναι ομότιμος καθηγητής στην Έδρα Νεοελληνικής και Βυζαντινής Ιστορίας, Γλώσσας και Φιλολογίας του King's College London, γνωστή ως Έδρα «Κοραής», και Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου της Βρετανικής Σχολής Αθηνών. Το 2019 του επέδωσε ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας το παράσημο του Ταξιάρχη του Τάγματος της Τιμής. Τον Μάρτιο του 2023, σε ορκωμοσία που τελέστηκε στην Τράπεζα της Ελλάδος, έγινε επίτιμος Έλληνας πολίτης. Ανάμεσα στα βιβλία του είναι: *Ο πόλεμος του Μπάρον: Ρομαντική εξέγερση, Ελληνική Επανάσταση* (2016), *Ελλάδα: Βιογραφία ενός σύγχρονου έθνους* (2020) και *Οι Έλληνες: Μια παγκόσμια ιστορία* (2022).

Η **Μαρία Βλασσοπούλου** γεννήθηκε το 1969. Ζει στον Πειραιά και εργάζεται στη Βιβλιοθήκη της Βουλής. Είναι ιστορικός, απόφοιτος του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στην Ιστορία από το Πανεπιστήμιο Paris I – Panthéon της Σορβόνης και διδακτορικού διπλώματος στις Νεοελληνικές Σπουδές από το Πανεπιστήμιο του Cambridge. Υπότροφος του Ιδρύματος Ωνάση και του Ιδρύματος Α.Γ. Λεβέντη κατά την εκπόνηση της διδακτορικής της διατριβής. Από το 2013 προϊστάται του Τμήματος Μπενακείου Βιβλιοθήκης και Συλλογών Πολιτικών Προσωπικοτήτων της Βιβλιοθήκης της Βουλής, μεριμνώντας για τον εμπλουτισμό, την τεκμηρίωση, την ανάδειξη και την αξιοποίησή τους από ερευνητές και αναγνώστες. Έχει επιμεληθεί σειρά δράσεων εξωστρέφειας (εκθέσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, ξεναγήσεις) της Βιβλιοθήκης της Βουλής στο Μέγαρο του Κοινοβουλίου και στο κτήριο του Δημόσιου Καπνεργοστασίου στον Κολωνό. Στο επίκεντρο των ερευνητικών της ενδιαφερόντων βρίσκεται η σχέση ιστορίας, λογοτεχνικής παραγωγής και γλώσσας, η ιστορία και η υλικότητα του βιβλίου, καθώς και ο Τύπος και ο ρόλος του στη διαμόρφωση και τη διάχυση των γεγονότων, πάντα με αφετηρία την αρχειακή έρευνα.

Ο **Σπυρίδων Βλαχόπουλος** γεννήθηκε το 1968. Αποφοίτησε από τη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (1990) και αναγορεύθηκε διδάκτορας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Μονάχου (1995). Το 2003 εξελέγη λέκτορας, το 2007 επίκουρος, το 2012 αναπληρωτής καθηγητής και το 2016 καθηγητής πρώτης βαθμίδας στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών στο Δημόσιο Δίκαιο με έμφαση στο Συνταγματικό Δίκαιο. Διδάσκει στην Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργιών και έχει συγγράψει μεγάλο αριθμό βιβλίων και άρθρων κυρίως για θέματα συνταγματικής ιστορίας, ερμηνείας του Συντάγματος και προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Δικηγορεί σε υποθέσεις δημοσίου δικαίου στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Είναι Πρόεδρος της Επιτροπής Διασφάλισης Ποιότητας της Νομοπαρασκευαστικής Διαδικασίας και μέλος της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Η **Ελπίδα Βόγλη** είναι Καθηγήτρια στο Δ.Π.Θ. Παράλληλα συντονίζει και διδάσκει επικοινωνιακό λόγο και συμβολοποιήσεις της διαφήμισης στην ιστορική εξέλιξη των ΜΜΕ σε ενότητα

Μεταπτυχιακού Προγράμματος του Ε.Α.Π. καθώς επίσης μεθοδολογικές προσεγγίσεις της κοινωνικής διάδοσης του ιατρικού λόγου σε ενότητα διαπανεπιστημιακού Μεταπτυχιακού Προγράμματος της Ιατρικής Σχολής του Α.Π.Θ. και του Δ.Π.Θ. Στο συγγραφικό της έργο συγκαταλέγονται πέντε μονογραφίες, τρεις μελέτες σε συνεργασία με συναδέλφους, άρθρα σε περιοδικά και πρακτικά συνεδρίων καθώς επίσης κεφάλαια σε συλλογικούς τόμους που εκδόθηκαν στην Ελλάδα ή το εξωτερικό.

Η **Νάσια Γιακωβάκη** είναι ιστορικός, Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών, όπου διδάσκει από το 2010 κι όπου διηύθυνε το ερευνητικό έργο ευρετηρίασης των ελληνικών εφημερίδων στην Ελληνική Επανάσταση «Τυποσκόπιο 1821» (βλ. [ευρετήρια τοπωνυμίων 1824-1827 και τον διαδραστικό χάρτη Γεωευρετήρια821](#), 2020-2022). Το βιβλίο της *Ευρώπη μέσω Ελλάδος, Μια καμπή στην ευρωπαϊκή αυτοσυνείδηση* εκδόθηκε το 2006 και στα ενδιαφέροντά της περιλαμβάνονται ζητήματα σχετικά με τη διαμόρφωση της δημόσιας σφαίρας αλλά και της διεθνούς τάξης στις αρχές του 19^{ου} αιώνα.

Η **Χαρίκλεια Γεωργίου Δημακοπούλου** είναι αριστούχος πτυχιούχος του Ιστορικού και Αρχαιολογικού Τμήματος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Νομικού Τμήματος του αυτού Πανεπιστημίου. Αριστούχος διδάκτωρ της Νομικής Σχολής του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, με ειδίκευση στην Ιστορία του Δικαίου, τ. δικηγόρος Αθηνών. Δημοσιογράφος, μέλος της ΕΣΗΕΑ, κριτικός βιβλίου στην εφημερίδα *Εστία*. Μέλος πολλών επιστημονικών εταιρειών. Έχει διδάξει στο μεταπτυχιακό Τμήμα Νεοελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, το μεταπτυχιακό Τμήμα Ιστορίας του Δικαίου της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και στο αντίστοιχο μεταπτυχιακό Τμήμα Ιστορίας του Δικαίου και των Θεσμών του Παντείου Πανεπιστημίου. Έχει επίσης διδάξει Ιστορία των Θεσμών στο Τμήμα Τουρκικών Σπουδών της Σχολής Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει εκδώσει πλέον των 70 μελετών, το σύνολο των οποίων στηρίζεται επί ανεκδότητου αρχειακού υλικού. Δύο βιβλία της έχουν τιμηθεί με βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών. Σήμερα είναι Γενική Γραμματέας της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος.

Η **Έλλη Δρούλια** είναι πτυχιούχος της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ και διαθέτει μεταπτυχιακό τίτλο από τη Σορβόνη Ι. Από το 1992

εργάζεται στην Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων και από το 2015 έως το 2021 συνέβαλε από τη θέση της διευθύντριας της Βιβλιοθήκης. Έχει συμμετάσχει σε συνέδρια, στην Ελλάδα και το εξωτερικό, έχει γράψει βιβλία, άρθρα και βιβλιοπαρουσιάσεις γύρω από θέματα του ελληνικού Τύπου του Αγώνα, βιβλιοθηκών και αρχείων, βιβλιολογίας και του πολιτισμού των βιβλίων και των αρχείων γενικότερα. Βιβλία της: *Τα Μονόφυλλα του Ε.Α.Ι.Α. (1800-1863)*. Βιβλιογραφική παρουσίαση, Αθήνα, Ε.Α.Ι.Α., 1989· *Η εφημερίδα ο Χρόνος του Ιωάννη Φιλήμονα, 1833, περιλήψεις-ευρετήρια*, ΕΜΝΕ-ΜΝΗΜΩΝ, 2010· και τα λογοτεχνικά: *Ρωμανός ο ψηφωτής στην Ραβέννα και άλλες βυζαντινές διηγήσεις*, Κανάκη, 2016· *Για την αγάπη των βιβλίων, νήσος*, 2018· *Το πιάνο και άλλα οικογενειακά σχέδιασματα*, Αίγιο, Ηδύφωνο, 2021.

Ο **Κωνσταντίνος Ηροδότου** είναι ιστορικός, διδάκτωρ Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Paris 8 Vincennes-à-Saint-Denis. Διδάσκει στο ΠΜΣ «Φιλοσοφία» του Τμήματος Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Είναι μέλος του Εργαστηρίου Πολιτικής Φιλοσοφίας (ΕΠοΦι). Τελευταία έκδοση: Βάνα Νικολαΐδου-Κυριανίδου και Κωνσταντίνος Ηροδότου (επιμ.), *Οι Εβραίοι στον κόσμο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού και της Επανάστασης του 1821*, Καπόν, Αθήνα 2022.

Η **Μαρία Καμηλάκη**, Δρ Γλωσσολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, είναι αναπλ. Προϊσταμένη της Γενικής Διεύθυνσης Ηλεκτρονικής Διοίκησης, Βιβλιοθήκης & Εκδόσεων της Βουλής. Κατά το διάστημα 2021-2022 διετέλεσε Προϊσταμένη της Διεύθυνσης Βιβλιοθήκης της Βουλής. Παράλληλα, από το 2017 διδάσκει ως καθηγήτρια-σύμβουλος στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών του Ε.Α.Π. *Σύγχρονες τάσεις στη Γλωσσολογία για εκπαιδευτικούς*, μεταξύ 2018-2020 υπήρξε ακαδημαϊκή υπότροφος στο Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Ε.Κ.Π.Α., ενώ από το 2018 συνεργάζεται ως εμπειρογνώμων με το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης & Αυτοδιοίκησης. Είναι συγγραφέας του Οδηγού για εκπαιδευτικούς «*Λέξεις που πληγώνουν, λέξεις που χαμογελούν*». Βιωματικό εργαστήριο για τον λεκτικό εκφοβισμό στο σχολικό περιβάλλον (Βιβλιοθήκη της Βουλής, 2020) και συν-συγγραφέας του βιβλίου «*Πιπέρι στο στόμα!*». *Όψεις των λέξεων-ταμπού στη Νέα Ελληνική* (Εκδόσεις Καλλιγράφος, 2015). Στην παρούσα φάση ολοκληρώνει τη μεταδιδακτορική της έρευνα στο Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου με θέμα *Από τις γλωσσικές στάσεις στις γλωσσικές πολιτικές: Συζητώντας για το γλωσσικό ζήτημα στη Βουλή των Ελλήνων*.

Ο **Άρης Ξ. Κατωπόδης** είναι αριστούχος απόφοιτος του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ και του ΠΜΣ Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία και Ιστορία της Τέχνης του ιδίου Τμήματος. Εξειδικεύεται στην Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, ενώ τα ακαδημαϊκά του ενδιαφέροντα σχετίζονται με την ιστορία της Ορθόδοξης Εκκλησίας, την ιστορία των Ιδεών και του Πνεύματος, καθώς και την ιστορία των μυστικών εταιρειών. Είναι συγγραφέας εκδεδομένων μελετών και συμμετοχος σε συνέδρια, ενώ έχει υπάρξει μέλος ή επικεφαλής ερευνών στα αρχεία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας, τα Γενικά Αρχεία του Κράτους και το αρχείο του Πανεπιστημίου. Εργάζεται ως Project Manager στον χώρο της ανάπτυξης ψηφιακών εφαρμογών και έχει υπό την εποπτεία του σημαντικά έργα πολιτισμού. Παράλληλα, είναι σεναριογράφος και ιστορικός σύμβουλος επιστημονικών παραγωγών και ντοκιμαντέρ στη δημόσια και ιδιωτική τηλεόραση.

Ο **Γιάννης Κόκκωνας** γεννήθηκε το 1956. Δούλεψε τέσσερις δεκαετίες στη Μέση και στην Ανώτατη Εκπαίδευση και έγραψε ιστορικά και βιβλιολογικά μελετήματα.

Ο **Δημήτριος Μ. Κοντογεώργης** εξελέγη στη βαθμίδα του Λέκτορα στην ειδικότητα «Νέος και Νεώτερος Ελληνισμός (1453-1909)» στο Πανεπιστήμιο Κύπρου τον Αύγουστο του 2018 και στη βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή, τον Ιούνιο του 2023. Ολοκλήρωσε τις βασικές του σπουδές στην Ιστορία και Αρχαιολογία στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών το 2000, όπου και εκπόνησε (2012) τη διδακτορική του διατριβή στη νεότερη ελληνική ιστορία με θέμα: *Η ελληνική διασπορά στη Ρουμανία. Η περίπτωση της παροικίας της Βραΐλας (c. 1820-1914)*. Τα ερευνητικά ενδιαφέροντά του εστιάζονται στη νεότερη ελληνική και βαλκανική πολιτική και κοινωνική ιστορία, την ιστορία της διασποράς και της μετανάστευσης, καθώς και στην οικονομική και κοινωνική ιστορία της Ελλάδας και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (ιδίως 18^ο-19^ο αι.). Έχει δημοσιεύσει μία μονογραφία, σε συνεργασία με την Ομότιμη Καθηγήτρια Ιστορίας Όλγα Κατσαρδή-Hering, που αφορά στην Επανάσταση του 1821, άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά, ειδικούς συλλογικούς τόμους και Πρακτικά Επιστημονικών Συνεδρίων, και έχει επιμεληθεί ή συν-επιμεληθεί συλλογικούς τόμους.

Η **Δήμητρα Κουκίου** σπούδασε Ιστορία και Αρχαιολογία στο ΕΚΠΑ. Από το 1986 εργάζεται στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο ως Επιμελήτρια της Βιβλιοθήκης και της Συλλογής των Χαρα-

κτικών. Από το 1998 έως το 2020 υπηρέτησε ως Προϊσταμένη Βιβλιοθήκης. Από το 2021 είναι Αναπληρώτρια Διευθύντρια. Υπό την ιδιότητα του επιστημονικού συνεργάτη έχει λάβει μέρος στο σχεδιασμό των εκθέσεων εντός και εκτός ΕΙΜ, έχει δημοσιεύσει άρθρα πάνω στο γνωστικό της αντικείμενο, συμμετείχε σε συλλογικά έργα, ενώ έχει και δύο μονογραφίες στο ενεργητικό της. Υπήρξε μέλος της ομάδας που σχεδίασε και υλοποίησε το επετειακό πρόγραμμα του ΕΙΜ για τα 200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση με τίτλο ΕΠΑΝΑΚΥΣΤΑΣΗ '21. Είναι μέλος της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος και του ΕΛ.Ι.Ν.ΙΣ.

Η **Μυρτώ Λάμπρου** είναι διδάκτωρ Ιστορίας. Εκπόνησε τη διδακτορική της διατριβή, στο τμήμα Κοινωνιολογίας (τομέας Νεοελληνικής Κοινωνίας) του Παντείου Πανεπιστημίου, με θέμα: «Αντιλήψεις περί ελληνικού έθνους στο δημόσιο λόγο. Η περίπτωση των αδελφών Σούτσων (1833-1853)». Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος του τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου στην κατεύθυνση «Νεότερη Ιστορία». Είναι απόφοιτος του τμήματος μεσαιωνικής και νεοελληνικής φιλολογίας της Φιλοσοφικής σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Κατά το έτος 2023 εργάστηκε υπό την ιδιότητα Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Σ.Ε.Π.) στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο στο πλαίσιο του έργου [ΔΙΣ] Δημόσια Ιστορία. Κατά το έτος 2022-2023 εργάστηκε ως διδάσκουσα σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο στο επιστημονικό πεδίο πολιτική και κοινωνική ιστορία της Ελλάδας (19ος αι.- αρχές 20ού αι.) στο πλαίσιο του προγράμματος: «Απόκτηση Ακαδημαϊκής Διδακτικής Εμπειρίας σε νέους επιστήμονες κατόχους διδακτορικού 2022-2023 στο Πάντειο Πανεπιστήμιο», Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας. Κατά το έτος 2021-2022 εργάστηκε ως διδάσκουσα στο Τμήμα Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας Π.Δ. 407/80. Το 2020 συμμετείχε στο ερευνητικό πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Κρήτης : «Φιλελευθερισμός, Κοινωνισμός, Συντηρητισμός: Σαινσιμονιστές στο υπό συγκρότηση ελληνικό κράτος (1825-1844). Ιστορικο-κοινωνιολογική προσέγγιση». Η ερευνητική πρόταση χρηματοδοτήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «Υποστήριξη ερευνητών με έμφαση στους νέους ερευνητές - κύκλος Β΄» από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», ΕΣΠΑ 2014-2020. Παράλληλα, έχει εργαστεί εθελοντικά σε ταξινόμησεις αρχείων. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εντοπίζονται στη νεοελληνική ιστοριογραφία και στην ιστο-

ρία των ιδεολογιών με έμφαση στις εθνικισμό. Έχει δημοσιεύσει μεγάλο αριθμό εργασιών.

Ο **Χρήστος Λούκος** γεννήθηκε στην Αθήνα το 1944. Σπούδασε Ιστορία και Αρχαιολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Διδάκτορας (1984) του ίδιου Πανεπιστημίου, ερευνητής (1974-1992) στο ΚΕΙΝΕ της Ακαδημίας Αθηνών και μεταπτυχιακές σπουδές στο Παρίσι (1982-1985). Από το 1992 Αναπληρωτής και αργότερα Καθηγητής στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, όπου δίδαξε την Επανάσταση του 1821, την Καποδιστριακή περίοδο, κοινωνικά προβλήματα των νεοελληνικών πόλεων, άλλα ζητήματα της ιστορίας του ελληνικού κράτους, ιστορία της ελληνικής τυπογραφίας, καθώς και Εισαγωγή στην ιστορία της Λατινικής Αμερικής. Ανάλογα ήταν και τα σχετικά του δημοσιεύματα. Από το 1994 διευθύνει το πρόγραμμα «Η πόλη στους νεότερους χρόνους» στο Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών. Είναι ιδρυτικό και ενεργό μέλος της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού, η οποία, μεταξύ άλλων, εκδίδει το ιστορικό περιοδικό *Μνήμων*. Είχε τη γενική εποπτεία της ταξινόμησης του Δημοτικού Αρχείου της Ερμούπολης καθώς και άλλων δημοτικών και κοινοτικών αρχείων. Από το 2012 είναι Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Ο **Τζώρτζης Οικονόμου**, πήρε το διδακτορικό δίπλωμα από το Πανεπιστήμιο της Βενετίας και διδάσκει από το 2008 ιταλική λογοτεχνία και ιστορία στο Πανεπιστήμιο της Στοκχόλμης. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται στις γλωσσικές και πολιτισμικές επαφές μεταξύ Ιταλίας και Ελλάδας όπως τον Tommaseo και επτανήσιοι, την ιταλόγλωσση ποίηση των Επτανήσιων, ιδιαίτερα του Νικόλαου Δελβινιώτη. Το 2024 θα κυκλοφορήσει η έκδοση της Μεσολογίτικης εφημερίδας *Telegrafo Greco* στα ιταλικά. Άλλα θέματα έρευνας είναι η ονειρική ποίηση και ο πολιτισμός του βιβλίου, όπως οι εκδόσεις ιππασίας και ξιφασκίας κατά την περίοδο της Αναγέννησης.

Ο **Φιλήμων Παιονίδης** είναι καθηγητής ηθικής και πολιτικής φιλοσοφίας στο Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του ΑΠΘ. Στα πρόσφατα βιβλία του συγκαταλέγονται τα: *Πόσο δημοκρατικός ήταν ο Αγώνας της Ανεξαρτησίας; Το ζήτημα της εκλογής των μελών των τριών πρώτων Εθνικών Συνελεύσεων 1821-1827* (2022) και *Η ελευθερία της έκφρασης: Μια δύστροπη αξία* (2022).

Η **Σοφία Πίλουρη** είναι υποψήφια διδακτόρισα του τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δη-

μόσιας Διοίκησης του ΕΚΠΑ με επιβλέπουσα τη Νάσια Γιακωβάκη και θέμα διατριβής «Ο Τύπος στην υπηρεσία της Επανάστασης. Η πολλαπλή λειτουργία των ελληνικών εφημερίδων 1821-1828». Από το 2014 είναι μέλος και από το 2019 συντονίστρια έργου της ομάδας «Τυποσκόπιο 1821» μιας πρωτοβουλίας της Νάσιας Γιακωβάκη για τη συστηματική ευρετηρίαση των εφημερίδων της Ελληνικής Επανάστασης. Το 2021 ήταν επιστημονική συνεργάτιδα στο πρόγραμμα Φιλική Εταιρεία: Ζητήματα τεκμηρίωσης στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος «Διερευνώντας άγνωστες πτυχές της Επανάστασης του 1821» του «Κέντρου Μελέτης της Επανάστασης του 1821» του ΕΚΠΑ.

Η **Κωνσταντίνα Πλατανιά** είναι υποψήφια διδακτορίσα του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Νεότερης Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου με επιβλέποντα τον Νίκο Θεοτοκά. Η προβληματική που διατρέχει τη διατριβή της κινείται γύρω από τους όρους ένταξης, τις δυστροπίες και τους μηχανισμούς ενσωμάτωσης των παραδοσιακών ένοπλων αυθεντιών στο σύμπαν της εθνικής επανάστασης. Είναι απόφοιτη της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών και έχει ολοκληρώσει δύο μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών, στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Νεότερης Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου και στο Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Εργάζεται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Η **Δέσποινα Προβατά** είναι Καθηγήτρια της Ιστορίας του Γαλλικού πολιτισμού με ειδίκευση στις διαπολιτισμικές σχέσεις Ελλάδας-Γαλλίας στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Είναι διδάκτωρ Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας (Παρίσι IV-Sorbonne) και έχει συνεργαστεί με το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών σε προγράμματα που εστιάζουν στην ιστορία της μετάφρασης και στον ρόλο του Τύπου στις πολιτισμικές μεταφορές, ενώ ήταν επιστημονική υπεύθυνη ενός κοινού ερευνητικού προγράμματος με το Πανεπιστήμιο Κύπρου για την παρουσία του Βίκτωρος Ουγκώ στον ελληνικό κόσμο. Το 2022 υπήρξε φιλοξενούμενη ερευνήτρια στο πρόγραμμα DEA της Fondation Maison des Sciences de l'Homme. Είναι Πρόεδρος της SIHFLES (Société internationale pour l'histoire du français langue étrangère ou seconde) και διευθύντρια του περιοδικού *Documents pour l'histoire du français langue étrangère ou seconde*. Έχει δημοσιεύσει μονογραφίες, συλλογικούς τόμους, κεφάλαια σε βιβλία και άρθρα στους τομείς της έρευνάς της, ειδικότερα για τις πολιτισμικές μεταφορές Γαλλίας και Ελλάδας,

την ιστορία της μετάφρασης, τη διάδοση της γαλλικής γλώσσας στην Ελλάδα και τον γαλλόφωνο ελληνικό Τύπο.

Η **Ειρήνη Ριζάκη** γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1965 και ζει στην Αθήνα. Σπούδασε Γαλλική Φιλολογία (ΑΠΘ), ακολούθησε μεταπτυχιακές σπουδές στα πανεπιστήμια ΑΠΘ και Λυόν 2 και έλαβε το διδακτορικό της δίπλωμα από τον Τομέα Νεοελληνικής Φιλολογίας (ΕΚΠΑ). Σήμερα εργάζεται στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (Βιβλιολογικό Εργαστήριο «Φίλιππος Ηλιού»). Το 2007 εξέδωσε το βιβλίο *Οι «γράφουσες» Ελληνίδες. Σημειώσεις για τη γυναικεία λογοσύνη του 19^{ου} αιώνα με πρόλογο της Ελένης Πολίτου-Μαρμαρινού. Έχει συνεργαστεί στην έκδοση των καταλοίπων του Φίλιππου Ηλιού με επιμέλεια της Πόπης Πολέμη: *Δια του γένους τον φωτισμόν. Αγγελίες προεπαναστατικών εντύπων (1734-1821)* το 2008 και *Ελληνική Βιβλιογραφία του 19ου αιώνα*, τ. Β' και Γ' το 2011 και το 2016.*

Η **Άλκηστη Σοφού** είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Νεοελληνικό Ινστιτούτο της Σορβόνης, διδάσκει λογοτεχνία και διαπολιτισμικές σχέσεις Ελλάδας και Ευρώπης τον 18^ο και 19^ο αιώνα με ιδιαίτερη έμφαση στις διαμεσολαβήσεις, στην ιστορία των ιδεών και στον Τύπο του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα.

Η **Αλεξάνδρα Σφοϊνή** είναι Διευθύντρια Ερευνών στο Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών (Τομέας Νεοελληνικών Ερευνών) του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, επιστημονική υπεύθυνη των ερευνητικών έργων «Μεταφράσεις, έννοιες, σύμβολα (15^{ος}-19^{ος} αι.)» και «Βιβλιογραφία και Ψηφιακός Ατλαντας του Φιλελληνισμού». Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται σε θέματα κοινωνικής και πολιτισμικής ιστορίας, ιστορίας των ιδεολογιών και των νοοτροπιών, του εκπολιτισμού και των πολιτισμικών μεταφορών από Δύση και Ανατολή στον ελληνικό χώρο κατά τα νεότερα χρόνια. Έχει δημοσιεύσει μεταξύ άλλων τα βιβλία *Ξένοι συγγραφείς μεταφρασμένοι ελληνικά, 15ος-17ος αιώνας*, Αθήνα, ΚΝΕ/ΕΙΕ, 2003· *Ιστορία των εννοιών. Διαδρομές της ευρωπαϊκής ιστοριογραφίας*, Αθήνα, ΕΜΝΕ-Μνήμων, 2006· *Ξένοι συγγραφείς μεταφρασμένοι ελληνικά, 1700-1832*, Αθήνα, ΠΕ/ΕΙΕ, 2019.

Η **Μαρία Σχοινά** είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Αγγλικής Λογοτεχνίας στο Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Α.Π.Θ. όπου διδάσκει προπτυχιακά και μεταπτυχιακά μαθήματα για τον Αγγλικό Ρομαντισμό, το γοτθικό μυθιστόρημα και την ταξιδιωτική λογοτεχνία. Το συγγραφικό της έργο περιλαμβάνει το βιβλίο *Romantic "Anglo-Italians": Configurations of*

Identity in Byron, the Shelleys and the Pisan Circle (Ashgate, 2009, Routledge 2019), μελέτες για την πρόσληψη του P.B. Shelley και του William Blake στην Ελλάδα στα βιβλία *The Reception of P.B. Shelley in Europe* (Continuum 2008) και *The Reception of William Blake in Europe* (Bloomsbury 2019), ένα κεφάλαιο για τον κύκλο της Πίζας στον τόμο *Byron in Context* (Cambridge UP, 2020) και το κεφάλαιο «Byron's Reviewers» στον τόμο *The Oxford Handbook of Byron* (υπό δημοσίευση, Oxford UP). Οι πιο πρόσφατες δημοσιεύσεις της αφορούν τη σχέση της Mary Shelley με την κλασική παιδεία και την απεικόνιση της Ελλάδας στα μυθιστορήματά της. Είχε την επιστημονική επιμέλεια του τόμου *Ανθολογία Ρομαντικών Ποιητών* (Αθήνα: Κέδρος 2021) και είναι συνεπιμελήτρια του τόμου *Byron and Translation* (υπό δημοσίευση, Liverpool UP). Τον Ιούλιο του 2021 ήταν υπεύθυνη της διοργάνωσης του 46ου Διεθνούς Συνεδρίου για τον λόρδο Μπάιρον (διαδικτυακά, Α.Π.Θ.). Από το 2023 είναι συν-πρόεδρος της Διεθνούς Εταιρίας για τον λόρδο Μπάιρον (International Association of Byron Societies).

Ο **Μιχάλης Σωτηρόπουλος** εργάζεται ως ερευνητής (1821 Fellow in Modern Greek Studies) στη Βρετανική Σχολή Αθηνών, όπου έχει την επιστημονική ευθύνη του ερευνητικού προγράμματος *Unpublished Archives of British Philhellenism during the Greek Revolution of 1821*. Στο παρελθόν έχει εργαστεί και διδάξει στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου, στο Πανεπιστήμιο Princeton, στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και στο Πανεπιστήμιο Θράκης. Είναι ιστορικός της νεότερης Ευρώπης με ειδίκευση στην ιστορία του ελληνικού κόσμου και στις διεθνικές διαδικασίες (εξεγέρσεις, επαναστάσεις, συγκρότηση κράτους κ.λπ.) που μεταμόρφωσαν την πολιτική κουλτούρα και τελικά την πολιτική γεωγραφία αυτού του κόσμου κατά τον μακρύ 19^ο αιώνα. Οι δημοσιεύσεις του περιλαμβάνουν μελέτες για την Ελληνική Επανάσταση του 1821, για το δίκαιο και τη συγκρότηση των κρατών και για την ιστοριογραφία της Εποχής των επαναστάσεων, ενώ πρόσφατα δημοσιεύτηκε η μονογραφία του *Liberalism after the Revolution: The Intellectual Foundations of the Greek State, περ. 1830-1880* από το Cambridge University Press. Πρόσφατα εξελέγη επίκουρος καθηγητής Νεοελληνικών Σπουδών στο πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, στο οποίο θα ξεκινήσει τη διδασκαλία τον Οκτώβριο του 2024.

Η **Λύντια Τρίχα** είναι νομικός και ιστορικός, συνιδρύτρια και αντιπρόεδρος του Ιδρύματος Παιδείας και Ευρωπαϊκού Πολιτισμού. Γεννήθηκε το 1950 στην Αθήνα, όπου και σπούδασε στη

Νομική Σχολή. Από το 1987, που επεξεργάστηκε το αρχείο του Χαρίλαου Τρικούπη, ασχολείται συστηματικά με τη μελέτη της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Κατά την περίοδο 1988-1993 ασχολήθηκε ενεργά με τη διοίκηση και διεύθυνση του Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου (ΕΛΙΑ), του οποίου υπήρξε γενική γραμματέας και αντιπρόεδρος. Μεταξύ των βιβλίων της περιλαμβάνονται το λεύκωμα *Χαρίλαος Τρικούπης: Μια βιογραφική περιήγηση*, (Καπόν 2009) και τα βραβευμένα *Δικηγορείν εν Αθήναις. Μια διαδρομή στον 19^ο αιώνα*, (Α. Ν. Σάκκουλας, 2003), βραβείο Ακαδημίας Αθηνών 2004, *Χαρίλαος Τρικούπης. Ο πολιτικός του «Τις πταίει;» και του «Δυστυχώς επωχέυσαμεν»*, (Πόλις, 2016), Κρατικό Βραβείο Βιογραφίας 2017 και *Σπυρίδων. Ο άλλος Τρικούπης*, (Πόλις, 2019), βραβείο Ακαδημίας Αθηνών 2019. Υπό έκδοση είναι το τελευταίο βιβλίο της *Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος. Ο εμπνευστής του συνταγματικού κράτους*, (Πατάκης).

Η **Ελισσάβετ Τσακανίκα** είναι ΕΔΙΠ του τμήματος Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου. Είναι διδάκτορας του ίδιου τμήματος και μεταδιδακτορική ερευνήτρια του τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου. Έχει ασχοληθεί ερευνητικά με την οθωνική περίοδο και συγκεκριμένα με τον Τύπο, τον μετεπαναστατικό ρόλο των Αγωνιστών του 1821, το φαινόμενο του αντιφαναριωτισμού, τη νεολαία ως πολιτικό υποκείμενο και τον ρόλο της μοναρχίας. Είναι συγγραφέας του ιστορικού δοκιμίου: *Αγωνιστές του 1821 μετά την Επανάσταση* (Ασίνη, 2019). Το λογοτεχνικό της έργο περιλαμβάνει τα μυθιστορήματα: *Μέθοδος Πουαρώ* (Τυφλόμυγα, 2018) και *Κηφισός* (Τυφλόμυγα, 2021).

Ο **Μιχάλης Τσαπόγας** γεννήθηκε στην Αθήνα το 1963. Πτυχίο Νομικής Αθηνών 1985. Διδακτορικό Νομικής Πανεπιστημίου Μονάχου 1991 («*Staatsrationalisierung und Verfassungsbewegung in Griechenland 1832-1843*»). Δικηγόρος 1987. Επιστημονικός συνεργάτης, Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ελληνικής Συνταγματικής Ιστορίας 1993-96. Ερευνητής, Ινστιτούτο Max-Planck Ευρωπαϊκής Ιστορίας Δικαίου (Φραγκφούρτη) 1996-98. Ειδικός επιστήμονας στο Συνήγορο του Πολίτη από το 1998. Ερευνητικά προγράμματα ΓΓΕΤ «*Πηγές ελληνικής συνταγματικής ιστορίας*» (1985-87 & 1993-94). Ερευνητική ομάδα «*Europäische Verfassungsgeschichte, 19. Jahrhundert*» Πανεπιστημίου Hagen (2007-09). Διδασκαλία μεταπτυχιακού «*Ιστορία Ευρωπαϊκής Φιλοσοφίας Δικαίου*», Πάντειο Πανεπιστήμιο (2009-11). Ερευνητικό πρόγραμμα ΑΠΘ/ΕΛΙΔΕΚ «*Η διαπάλη παράδοσης-*

νεωτερικότητας και το Σύνταγμα στην Επανάσταση 1821» (2021-23). Μέλος ΔΣ Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (2002-09), Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (2015-19), Ομίλου «*Αριστόβουλος Μάνεσης*» (2016). Δημοσιεύσεις και επιμέλειες συλλογικών τόμων στα πεδία συνταγματικού δικαίου, ιστορίας του δικαίου, ελληνικής και συγκριτικής συνταγματικής ιστορίας.

Η **Κατερίνα Τσέρτου** είναι ιστορικός, απόφοιτος του τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει ολοκληρώσει τις μεταπτυχιακές της σπουδές στο τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου, με τίτλο της διπλωματικής της εργασίας «*Μαθήματα Ελευθερίας: Οι εφημερίδες της Ελληνικής Επανάστασης*». Έχει ασχοληθεί με την αποδελτίωση ελληνικών και βρετανικών εφημερίδων της περιόδου της Ελληνικής Επανάστασης, ενώ την περίοδο αυτή εργάζεται στο ερευνητικό πρόγραμμα «*Η Ελληνική Επανάσταση στον ευρωπαϊκό Φιλελεύθερο Τύπο: Πλήρης αποδελτίωση των εφημερίδων The Morning Chronicle και Le Constitutionnel*».

Ο **Αριστείδης Χατζής** είναι Καθηγητής Φιλοσοφίας Δικαίου και Θεωρίας Θεσμών στο Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει σπουδάσει νομικά, οικονομικά και φιλοσοφία πρώτα στο ΑΠΘ και έπειτα στο Πανεπιστήμιο του Σικάγο (από το οποίο έλαβε και το διδακτορικό του) και ιστορία του νέου ελληνισμού στο ΕΚΠΑ. Το βιβλίο του *Ο Ενδοξότερος Αγώνας: Η Ελληνική Επανάσταση του 1821* (2021) κυκλοφορεί σε μετάφραση από τις Εκδόσεις Παπαδόπουλος. Διευθύνει ερευνητικά προγράμματα για τον Τύπο της Επανάστασης: <http://1821press.gr>